

Проблеми літературної освіти у спадщині Тетяни і Федора Бугайків, Ніли Волошиної, Олександри Бандури і сучасний урок

Василь Шуляр,

кандидат педагогічних наук, доцент,
заслужений учитель України
м. Николаїв

У статті автор зробив спробу аспектно проаналізувати спадщину відомих методистів літератури (Т. і Ф. Бугайків, Н. Волошиної, О. Бандури), актуалізувати проблеми літературної освіти у зіставленні, спроектувати їх щодо конструювання сучасної моделі уроку української літератури.

Ключові слова: літературна освіта; сучасний урок; стратегії уроку літератури; учень-читач; Т. і Ф. Бугайки, Н. Волошина, О. Бандура.

Осмислюючи життєвий і фаховий досвід людини та вченого, збагачуєш себе, даєш шанс самому собі піднятися на сходинку вище ... А ще коли цю Людину знав упродовж багатьох років. Одна з таких зустрічей відбулася з Нілою Йосипівною на Миколаївщині під час 2-ої Українсько-Канадської педагогічної конференції (11-23 липня, 1994. Одеса – Миколаїв – Херсон; Миколаїв: 18-21 липня 1994 р.). Зустріч незабутня: я, сільський учитель, співголова секції з автором програми, численних підручників, ученим, самою ВОЛОШИНОЮ ... Програму бережу донині. Почуттям щастя й гордості не було меж. Згодом ця зустріч переросла в тривалу дружбу і співпрацю. Можливо, для когось це видаватиметься дивним: дружба і співпраця. Вік і стать, статус і досвід могли б стати на перепоні. Цього не відбулося. Пояснення очевидне: Н. Волошина розвивала Слово, плекала Таланти, помічаючи їх в Учителіві, трепетно й з благоволінням до нього ставилася ...

До сьогодні бережу після тої зустрічі візитівку, яку власноруч заповнила Ніла Йосипівна. Який вишуканий і каліграфічний почерк! Він уже багато що може сказати про людину. Від офіційного тексту – благодатна енергетика: написано з любов'ю і щиро! А ще пам'ять тримає слова, сказані Нілою Йосипівною після мого виступу: «Василію Івановичу, вам варто подумати про науку, для цього у вас усе є. Це відразу помітно». І вручила візитівку. «Надумайте – звертайтеся, оберемо тему і будемо працювати». І розпочалася співпраця, перериваючись на паузи. Але про це колись іншим разом.

Для мене Волошина – Людина, яка виявляла серед багатьох патріотично й гуманістично забарвленою енергією. Нею ж щедро ділилася, віддавала по краплині кожному, хто щиро їй сприймав і підтримував. Ідесь не дотримала почуття міри ...

Любов до України, до Слова, до Літератури – то було для неї святом! Зберігала і примножувала українські традиції, із великими перешкодами закладала національний компонент у державну програму, підручники й посібники, особливо в радянський період і період народження нової держави. Було дуже важко це відстоювати, про це не раз чув від Ніли Йосипівни. Боляче переживала звинувачення чи закиди ... від деяких опонентів ... про її з колегами програмно-підручникотворчу діяльність.

Завжди прискіпливо вчитувалася в текст дисертації, статті, коректно робила правки, ставила позначки. Вона володіла словом. Одного разу дорогою до Інституту педагогіки сказала черговий раз фразу: «Василію Івановичу, ви також уживаєте «посібник» ...» (тут відчувався й орфоепічний, і громадянський натяк). Деталь, але вона запала і стала поштовхом до виписування слів, які складні в наголошуванні ... А сказано було так тактовно, що і сьогодні такі зауваги, мовлені з любов'ю до співбесідника, згадуєш з приємним трепетом.

Вона розвивала в кожному з нас Дух і Розум. Перейнявши мудрість від мами, Марії Миколаївни, вірячи в Божі заповіді, витримуючи норми людського, сповідуючи працелюбність і прискіпливість до наукових пошуків, збагачувала нашу душу й розум. Як було приємно спостерігати за спілкуванням Матері й Доньки... Запала в пам'ять одна з таких зустрічей: «Нілочко, ти обов'язково допоможи цьому чоловікові з Миколаєва, він трудяга, я ж бачу ...». А потім Ніла Йосипівна розповідала, що мама цікавилася, коли той чоловік із Миколаєва буде захищати дисертацію, бо хоче помолитися за нього ...

І молилася ... за Анатолія, Світлану, Олену, Василя і всіх дисертантів Ніли Йосипівни. Згадую в ці різдвяні дні Марію Миколаївну і Нілу Йосипівну, і на душі стає тепло й радісно, що мав нагоду бачитися, спілкуватися, черпати уроки мудрості ...

... Інші зустрічі з тої чи іншої причини не відбулися. Але знайомство почалося з опрацювання їхніх праць. Так, у час учителювання вивчав напрацювання Тетяни Федорівни та Федора Федоровича Бугайків, Олександри Михайлівни Бандури і дивувався, як просто й глибоко представлено методику літератури. Кожна їхня теза підкріплена ґрунтовними прикладами, проблема висвітлена всебічно, актуалізовано увагу читачів на найскладніших проблемах літературної освіти. Про них лишень чув від Ніли Йосипівни тактовні розповіді та схвальні відгуки, а зустрітися не випало. Шкода, що їй не вдалося написати книгу з історії методики літератури в особах. Нині це реалізувати нам, її учням, колегам, однодумцям!

Вирішення проблем літературної освіти школярів на часі в будь-які періоди розвитку суспільства взагалі та методики і технологій зокрема. Для вибудови стра-

тегій літературної освіти в сучасних умовах важливо осмислити спадщину й досвід попередніх поколінь методистів. Серед великої когорти науковців виокремлюємо праці Тетяни й Федора Бугайків, Ніли Волошиної та Олександри Бандури. Кожного із них об'єднує проблема розвитку учня-читача засобами художньої літератури. Означене не втратило своєї актуальності й нині. Свідченням цього є низка документів, які актуалізують увагу педагогічних працівників на її вирішення: Державний стандарт освіти й Державна програма «Українська література» (формування компетентного читача), проект Концепції реформування літературної освіти в середній школі (предмет – українська література) Г. Клочека – підготовка інтелектуального читача – реципієнта художнього тексту з високим рівнем імпліцитності; гуманізація, етизація та естетизація свідомості майбутнього громадянина; активне сприяння його медіаосвіченості; усний та письмовий мовленнєвий і, відповідно, розумовий розвиток особистості [6].

Метою нашої розвідки є виокремлення проблем літературної освіти школярів зі спадщини вчених, проєктуючи їх на реалії підготовки сучасного заняття з позиції дитино/читацько/текстоцентричної парадигми. Завдання включають: аналіз доробку Т. і Ф. Бугайків, Н. Волошиної й О. Бандури щодо виховання читача; виокремлення авторських моделей вирішення зазначеної проблеми та екстраполювання їх у сучасні реалії конструювання уроку літератури.

У праці Т. і Ф. Бугайків «Навчання і виховання засобами літератури» (1973 р.) заактуалізовано увагу педагогів на вихованні читача, проблему літературного розвитку учнів, які здатні до «повноцінного сприймання емоційно-образної специфіки явища мистецтва, вміння досягнути ідейно-художній зміст твору, логіку думок автора» [2, с. 44]. Донині точиться дискусія на рівні науковців і практиків щодо розуміння мистецтва та вивчення художніх творів на уроках літератури. Одні є прихильниками позиції, що школярів треба готувати лише до сприймання наукових праць, бо твори мистецтва і без підготовки доступні сучасним школярам. Інші твердять, що розуміння творів мистецтва взагалі та літератури зокрема потребує від сучасного читача серйозної, тривалої і ґрунтовної підготовки. Істина, на нашу думку, посередині. Необхідно віднайти золотий перетин між безпосереднім естетичним і свідомим сприйняттям творів мистецтва, тобто образне в поєднанні з логічним сприйняттям забезпечить глибинне проникнення в нетлінну сутність літературного твору. Щоб це відбулося, подружжя Бугайків загострює увагу на вихованні й підготовці якостей читача, які актуальні й нині. У їхньому розумінні «виховання й підготовка читача означає вдосконалення специфічно читацьких якостей: відтворюючої уяви, спостережливості, емоційної пам'яті, відчуття образного слова, вміння сприйняти ідею літературного твору саме такою, як вона виражена в образах» [2, с. 49].

Проблема виховання читача передбачає врахування й сьогодні трьох компонентів, які подані вченими в такому варіанті: «1) організація досвіду читача, загальнолюдського й спеціально читацького, тобто збагачення його знань і вмінь, його загального розвитку; 2) виховання і розвиток культури образно-емоційного сприймання учнями твору; 3) розвиток логічного мислення, вміння проникнути в творчий задум письменника та осмислити художню ідею, втілену в образах твору» [2, с. 51]. Для реалізації названого практикам важливо озброїтися тими способами, які забезпечать виховання «інтелектуального читача» (Григорій Клочек)

[6], «кваліфікованого читача» (Тетяна і Федір Бугайки) [2, с. 49], «читача культури» (Ніла Волошина) [4, с. 260–265], «компетентного читача», «інтелігентного читача» (Василь Шуляр) [8–9]. Кожен для себе обере ту модель читача, яка відповідатиме запитам, узгоджуватиметься з потребами та реаліями літературного розвитку школярів, рівнем професійно-фахової майстерності словесника та ін. Методисти Т. і Ф. Бугайки називають такі способи, які не втратили своєї практичної цінності: «усне малювання», створення кіносценаріїв і окремих кінокадрів, режисерські коментарі до сцен, епізодів, картин тощо» [2, с. 50].

Проблема учня-читача й змісту літературної освіти в доробку Ніли Волошиної займає чільне місце. Шляхи їх вирішення вченою розкрито в колективній монографії, розділ «Учень і література». Наскрізним є формування читацької культури школярів, яка, за твердження Н. Волошиної, передбачає: «добре розвинені естетичні почуття, хороший художній смак, чітко визначений естетичний ідеал та широкі читацькі інтереси» [4, с. 260]. Процитоване нами розуміється як формування «читача культури». Підставою на те є, по-перше, складові, які вченою означено; по-друге, Н. Волошина додає наступний складник – розумовий розвиток школярів, що є основою «формування читацької культури» [4, с. 263].

Принципово важливим у сьогоднішніх реаліях розвитку українського суспільства, утвердженні нового типу українців й українського суспільства в цілому та викликів, які кинуті російським агресором, зважити на позицію вченої щодо формування особистості читача засобами літератури. «Особистість – людина як суспільна істота, сформована в системі певних суспільних стосунків, що визначають її громадянську спрямованість, безпосередньо пов'язану з її світоглядом... Художня культура є невичерпним джерелом постійного збагачення й розвитку духовної сфери людини, зокрема молоді» [4, с. 263–264]. Екстраполюючи сказане на проблему сучасного уроку української літератури, можемо вибудувати стратегії конструювання моделі заняття за тою чи іншою стратегією. Низка стратегій сучасного уроку української літератури нами буде подана далі. Тут важливо наголосити на двох архіважливих моментах в позиції професора Волошиної: формуванні громадянина України і збагаченні та розвитку духовної сфери молоді людини. Не зважати нині на ці імперативи – означатиме закрити очі на виклики нашому суспільству, нації.

Пріоритетом системи літературної освіти є потреба у формуванні в «молодого покоління активної громадянської позиції» на національному ґрунті (Д. Дроздовський), «нового типу модерної соціокультурної особистості» [5]; місія художньої літератури взагалі та уроку української літератури зокрема полягає в «одуховненні людини», «гуманізації, естетизації особистості» (Г. Клочек), у її мовленнєво-риторичному розвитку. Але цього недостатньо, бо відсутність у молоді людини патріотизму, за твердженням Г. Клочека, «є точним показником аномальності процесу розумового, морального та етико-естетичного виховання...» [6].

Сучасний урок літератури повинен мати українознавче концептосферне ядро. Таке заняття включатиме формування учня як громадянина і патріота України. Конструюватися модель сучасного уроку може з урахуванням праць науковців: О. Вертій, Н. Волошиної, Л. Горболіс, Г. Клочека, Г. Сагач, Т. Усатенко.

Доречно взяти до уваги, що старша школа мислиться як профільна. Наскрізним у системі літератур-

ної освіти має стати поглиблення у формуванні в старшокласників почуття національного патріотизму, самодостатності, морально-етичної відповідальності, толерантного ставлення до національних, міжнародних і загальнолюдських цінностей, літературно-мистецьких досягнень, здобутків.

Основними завданнями сучасного уроку української літератури в системі загальної профілізації школи є: створення умов для врахування й розвитку літературно-мистецьких інтересів, задатків, нахилів і здібностей учнівської молоді за будь-якого обраного профілю; забезпечення оптимальних умов для загальнокультурного, морального, естетичного розвитку, духовного збагачення Я(особистості); залучення учнів до найкращих здобутків духовної культури шляхом вивчення творів української літератури в зіставленні із світовою (зарубіжною) літературою, літературою національних меншин; розвиток творчих і комунікативних здібностей учнів, їх самостійного і критичного мислення, читацької та полемічної культури, уміння аргументовано доводити свою думку незалежно від обраного профілю; формування соціальної, комунікативної, інформаційної, технологічної компетенції учнів засобами літератури, мистецтва на підготовчому (5–7 класи), допрофесійному рівні (8–9 класи), спрямування молоді (10–11 класи) щодо майбутньої професійної діяльності в гуманітарній сфері; забезпечення наступності та перспективності літературної освіти школярів на загальноосвітньому рівні, поглибленому та з орієнтацією на майбутню професійну діяльність.

На рівні практико-орієнтованого вирішення одну з проблем літературної освіти, за нашим переконанням, вдалося зреалізувати Олександрі Бандурі. Варті уваги підготовлені нею у свій час комплект навчальних засобів (підручник і хрестоматія), а також посібники з теорії літератури.

Неповним є аналіз наукової спадщини Олександрі Бандури (недостатньо на сьогодні ще вивченої), а саме: підручник «Українська література. 9 клас», хрестоматія «Українська література, 9 клас», які зорієнтовані на поглиблене вивчення літератури або профільну підготовку. Ці навчальні засоби засвідчують, наскільки авторкою враховано такі аспекти: виховання читача та

цю образу Енея в бурлескно-трагедійному стилі, від зневажливої оцінки (ланець, поганець, «мутив, як на селі москаль» тощо) до вияву позитивних рис, поет захоплювався ним та колективним образом троянців.

Виправдано продуманим є прийом залучення учня-читача до опрацювання як тексту художнього твору (поєми), так і критичної та літературознавчої статей. Доцільним є поєднання самостійної пошукової діяльності читача у зіставленні з думкою літературознавця. Наприклад, О. Бандура наводить тезу, яку школярі мають поширити, навести аргументи, висловити свої думки: «На полі бою він виступає як досвідчений, винахідливий і розважливий полководець, уміло організовує підготовку до битви. Він і особисто хоробрий, добре володіє зброєю і військовою майстерністю». Завдання до цієї тези: обґрунтуйте останнє положення прикладами, вибравши їх з п'ятої та шостої частин [1, с. 210]. Формування комунікативно-риторичних навичок здійснюється під час аналізу образів Ниса та Евріала. Авторка пропонує охарактеризувати цих двох воїнів самостійно за змішаним планом, який подається в підручнику [1, с. 212], з наступним виголошенням перед однокласниками.

Актуальною виявляється на сьогодні ідея громадянської й особистої моралі народу. Ця норма вимагає від кожної людини – як громадянина, патріота – чесно й ретельного виконання свого обов'язку. Не кожен здатний надати переваги загальним інтересам над особистими! Щоб підлітки усвідомлювали й приймали до дії цю істину, О. Бандура ставить завдання: «Що могло спровокувати їх ці обов'язки виконувати?». Далі можемо додати ще й таке рефлексивне завдання емоційно-ціннісного спрямування: *Перечитайте діалог Ниса і Евріала (частина 5, с. 197-199). З'ясуйте, які почуття оволодівали товаришами-земляками, а які з'являлися у вас? Яке твердження ви оберете як громадянин, коли його держава в небезпечі; як звичайна людина, яка переймається іншими проблемами; як людина, яка неоднозначно може повести себе в складній життєвій чи суспільній ситуації?... Зроби свій вибір і визначся з оцінкою позиції, зробивши помітку в тій чи іншій колонці.*

його читацьких якостей; формування самоосвітньої здатності школярів; уміння працювати з поняттями та літературознавчою статтею; здатність до глибокого проникнення в художній твір шляхом його образного сприймання в поєднанні з логічним, понятійним аналізом; виховання націєорієнтованого й патріотично налаштованого учня-читача. Для прикладу наведемо деякі запитання й завдання, пропоновані О. Бандурою. Під час вивчення творчості І.П. Котляревського вченою зацентовано увагу читачів-школярів на яскравому національному колориті поеми (побут українців у багатьох його виявах – обрядах, звичаях, повір'ях, стравах, одязі, розвагах тощо) [1, с. 206–207]. Цінним тут є формування здатності дев'ятикласників не тільки констатувати те, що на поверхні текстового змісту, а порівняти з інтермедією «Найкращий сон», різдвяними й великодніми віршами мандрівних дяків [1, с. 208]. Розкриваючи еволю-

№ з/п	Твердження автора, персонажів поеми «Енеїда»	Позицію автора/персонажів поділяю			Мій вибір, моя позиція		
		ТАК	НІ	важко визначитися	ТАК	НІ	важко визначитися
1	<i>Троянці із-за стін дивились, Пан Турн як з військом тягу дав; Перевертням морським чудились, На добре всяк-то толкував.</i>						
2	<i>В війні з врагами не плошай; Хоть утіка – не все женися; Хоть мов і трусить – стережися; Скискуєш¹ раз, – тоді прощай!</i> <small>¹ Скискувати – помилитися, оступитися.</small>						
3	<i>Від тебе не одстану зроду, З тобою рад в огонь і в воду, На сто смертей піду з тобою.</i>						
4	<i>У тебе мати єсть старая, Без сил і в бідності, слабая, То і повинен жить для ней ...</i>						
5	<i>Де общее добро в упадку, Забудь отця, забудь і матку, Лети повинність ісправлять.</i>						

Викладене вище враховано нами в розробленні стратегій сучасного уроку української літератури. Зважаючи на обмежені можливості статті, можемо лише їх назвати та зазначити складові. У подальших публікаціях подамо розлогий коментар стратегій занять із проєкцією на конкретну літературну тему чи художній твір.

Стратегіями сучасного уроку української літератури можуть бути:

1) валеологічна стратегія і тактика пізнання/оздоровлення в структурній моделі людини та її просторові складові (за М. Гончаренко) для конструювання сучасного уроку літератури, що охоплюють: фізичну, психологічну (емоційно-інтелектуальну, духовну сфери);

2) кордоцентрична стратегія і тактика пізнання/збагачення людини та просторові складові для конструювання моделі сучасного уроку літератури: вектор пізнання (макрокосм – всесвіт; мікрокосм – людина; світ символів – культура) і вектор збагачення: культура – закони моралі, загальнолюдські цінності; людина – соціальне оточення; всесвіт – природне середовище;

3) ноосферно-екологічна стратегія і тактика пізнання/збагачення людини та просторові складові для конструювання моделі сучасного уроку літератури: тактика пізнання (макрокосм – природовідповідна складова; мікрокосм – здоров'язбережувальна складова; екологічна складова), тактика збагачення (екологічна складова – загальнолюдські цінності; здоров'язбережувальна – соціальне оточення; природовідповідна складова – природне середовище);

4) особистісно зорієнтована стратегія і тактика пізнання/збагачення Я-особистості (дитини-читача-культури) та просторові складові для конструювання моделі сучасного уроку літератури: тактика пізнання – текстоцентризм, читацькоцентризм, дитиноцентризм; тактика збагачення: ціннісна сфера, компетентнісна діяльність, культурний досвід;

5) компетентнісно-діяльнісна стратегія і тактика пізнання/збагачення Я-особистості (дитини-читача-культури) та просторові складові моделі сучасного уроку літератури: тактика пізнання (літературні знання, уміння і навички, система читацьких компетенцій, досвід літературної діяльності); тактика збагачення: ціннісна сфера, компетентнісна діяльність, культурний досвід. Акме-розвитком кожного суб'єкта уроку літератури має стати Я-націозорієнтована особистість, людина-культури, а результатом співпраці – особистісно й соціально значущий літературно-мистецький продукт (для учня-читача) та професійно-фаховий – для вчителя літератури. Досягнення результату кожним має відбуватися в екобезпечних умовах і середовищі.

Відповідно до стратегій, як варіант, пропонуємо модифіковано-новаційну класифікацію сучасного уроку української літератури, яка вибудовувалася відповідно до традицій у методиці літератури, нових технологій, інновацій, поглядів учених (О. Вертій, Н. Волошина, Л. Горболіс, Г. Клочек, О. Куцевол, М. Пентиліук, Г. Сагач, А. Ситченко, Г. Токмань,

Т. Усатенко, Ф. Штейнбук). Удосконалений варіант структуровано за метою літературної освіти: настановно-мотиваційний урок літератури, урок мовленнєво-риторичного розвитку учня-читача, урок позакласного читання та літератури рідного краю, урок системно-узагальнювального повторення літературного матеріалу, урок рефлексивно-корективного контролю знань, норм і цінностей та за типом літературознавчого матеріалу: урок вивчення літературної теми, урок вивчення життєпису письменника, урок вивчення художнього твору, урок вивчення теоретико-літературних понять, урок опрацювання літературно-критичної статті. Кожен тип охоплює різні види педагогічних (едукативних) ситуацій компетентнісно-діяльнісного уроку літератури з урахуванням літературознавчого матеріалу, що вивчається, змістових ліній літературної освіти, набору компетенцій, віку учнів-читачів, їх рівня читацької діяльності, мети та завдань співпраці тощо.

Проаналізовані праці Т. і Ф. Бугайків, Н. Волошиної, О. Бандури засвідчують свою актуальність, узгоджуються з викликами як суспільними, так і професійно-фаховими. Проблема виховання читача засобами літератури, виведення школяра на компетентнісний рівень стане реальністю, якщо кожним суб'єктом буде усвідомлена його роль. Тільки в системі та з урахуванням традицій й інновацій зможемо вибудувати нове літературно-мистецьке середовище. У ньому необхідно забезпечити реалізацію дитино/читацько/текстоцентричну парадигму, щоб учень-читач міг вступити в діалог із художнім твором, один із одним тощо. Обрання тої чи іншої стратегії сучасного уроку літератури має українознавче концептосферне ядро. Таке містке заняття сприятиме формуванню учня як громадянина і патріота України.

Література

1. Бандура О. Українська література : підручник для 9 кл. гуманітарних гімназій, ліцеїв і шкіл з поглибленим вивченням предмета / [2-ге вид., перероб.]. – К. : Освіта, 1998. – 544 с.
2. Бугайко Т. Ф. Навчання і виховання засобами літератури / Т. Ф. Бугайко, Ф. Ф. Бугайко. – К. : Рад. шк., 1973. – 176 с.
3. Волошина Н. Й. На тернистих шляхах нації / Ми є. Були. І будем Ми! Виховання національної самосвідомості учнів засобами художньої літератури : навч.-метод. посіб. [за ред. Н. Й. Волошиної] / Н. Й. Волошина. – К. : Ленвіт, 2003. – 215 с. – С. 4–8.
4. Волошина Н. Й. Учень і література / Наукові основи методики літератури [за ред. д. пед. н., проф., чл.-кор. АПН України Н. Й. Волошиної] / Н. Й. Волошина. – К. : Ленвіт, 2002. – 344 с.
5. Дроздовський Д. Концепція літературної освіти : стратегія прихованої загрози / Д. Дроздовський // Мандрівець. – 2011. – № 5. – С. 4–8.
6. Клочек Г. Д. Концепція реформування літературної освіти в середній школі (предмет – українська література). Коментований варіант / Г. Д. Клочек // Дивослово, 2011. – № 10. – С. 4–16.
7. Шуляр В. І. Сучасний урок літератури : монографія / В. І. Шуляр : Іліон, 2014. – 553 с.
8. Шуляр В. І. Сучасний урок української літератури : теорія, методика, технологія : монографія / В. І. Шуляр. – Миколаїв : Іліон, 2012. – 876 с.

В статье автор представил аспектный анализ научного наследия известных методистов (Т. и Ф. Бугайко, Н. Волошиной, А. Бандуры), подчеркнул актуальность проблемы литературного образования в сопоставлении, спроектировал их на конструирование современной модели урока украинской литературы.

Ключевые слова: литературное образование; современный урок; стратегии урока литературы; учащийся-читатель; Т. и Ф. Бугайко, Н. Волошина, А. Бандура.

The author presented an aspectual analysis of the scientific heritage of the famous Methodist (T. and F. Bugayko, N. Voloshina, A. Bandura), stressed the urgency of the problem of literary education in comparison, has designed them in the design of a modern model lesson of Ukrainian literature.

Keywords: literary education; modern lesson; strategy literature lesson; the student reader; T. and F. Bugayko, N. Voloshina, A. Bandura.